

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן
SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בנא קמא לח-ב

עניין: כתבו לכם על קרן השור

בני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת

מאמר ג'

בו אמרו רז"ל שהיתה מלכות יון אומרת לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל וכו' (י"ח), הדבר מופלא ומכוסה ויתבאר אי"ה הנלע"ד, ועל פי פשוטו נראה, דהנה נזקי השור בשן ורגל לא נשתנה דין הגוי מדין ישראל, אבל נזקי קרן נשתנה [דינו] בין תם בין וכו' משלם נזק שלם, ודרשו לה [ב"ק לח.]. מן שור רעהו וכו' [שמות כא לה] (י"ח) ודרשו חז"ל על זה ראה ויתר גוים [חבבוק ג ו] התיר ממונן לישראל על שלא רצו לקבל את התורה (י"ח), הנה מלכות יון רצו לבטל את התורה מישראל, הנה אמרו כתבו לכם על אותו הדין דקרן השור אין לכם חלק ואז לא ישתנה דינכם מדיננו, ועל זה הדין דוקא היתה קנאתם כנודע מרו"ל (י"ח) מהנך סרדיוטין וכו', אחר כך מצאתי כעין זה במגלה עמוקות מקץ (ט"ז) ומשנה לא זזה ממקומה.

מגלה עמוקות פרשת מקץ

י"ד'י' ונקן שנתיים ימים קן שם לחושך ומרוח על גלות יון שהחשיכו עיניכם של ישראל בגזירותיו ואנחו כחצו לכם על קרן שור אין לכם חלק באלקי ישראל ע"פ הגמרא העתיקו צימי חלמי האלך החורה לשבעים לשון כדאיחא צמגילא ובשרק שור סנגח כצר שלמה מלכות הרשעה לחכמים כדן שור של וכו' ויתר גוים רחא זי מלוח ויתר ממונן לישראל דצר זה חטו יודעין ואין מודיעין למלכות ז"ש על דין של קרן שור כתבו אין לכם חלק דהיינו דין של קרן שור תם ומועד חבל שן ורגל מועדן הם מתחלתן או שצמי מלך יון כפרע הטא של יוסף צבי

בראשית רבה ב, ד

להביא את הקמן. וחשף זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל.

דברי יציב ליקוטים סי' קלד

אחדות"ה אבא צמה שהעיר בדברי חז"ל צניי יששכר מאמרי חנוכה מאמר ג' אות כ"ו צמה שגורו היוונים כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, משום דנזקי השור בשן ורגל לא נשתנה דין הגוי מדין ישראל אבל נזקי קרן נשתנה דין תם ודין מועד משלם נזק שלם וכו'. והעיר ממ"ש החוס' צ"ק דף ו' ע"ב [צד"ה שור] דפטור הקדש שייך גם בשן ורגל, והאריך צביאור רחב אם זה גם לגבי עכו"ם, ומהמנחת חינוך [מלואה נ"א אות ח'] שנסתפק בזה.

ובאמת א"ל דייק בלשון קדשו והביא רק הך חילוק דתם משלם נזק שלם, וכמו שרמזו כח"ה. ונראה דהך דשור ישראל שהזיק נכרי פטור לא היה איכפת להו, דכלאו הכי איכא גזל עכו"ם או טעות עכו"ם והפקעת הלואתו, ועיין מהרש"ל צ"ק דף ל"ח ע"א דהך דויתר גוים לא אצטרף לכך אלא להא דתם משלם נזק שלם, והאריכו בזה ואכ"מ. והיוונים רצו רק לעקור הך שויתר ממונם מפני שלא קיבלו את התורה וכמ"ש א"ל, ולכן גזרו רק על הא דשור עכו"ם המזיק משלם יתיר משור ישראל המזיק, וזה אינו בשן ורגל דגם שור ישראל המזיק משלם נזק שלם ורק בקרן שור ישראל תם משלם חצי נזק, ושפיר כתב א"ל שדוקא על קרן השור גזרו. ואם כן אין לזה ענין ממ"ש מעב"ת בדברי החוס', דאף אם שייך הך דרעהו ולא עכו"ם גם בשן ורגל מ"מ החילוק הוא רק דשור ישראל המזיק פטור לגמרי, וזה לא איכפת להם וכנ"ל בלשון א"ל. ועיינתי בדברי המגלה עמוקות שזיין א"ל, ומצוה שם להדיח כן עיי"ש בלשונו ודו"ק.

וביותר ציבור נראה דאם פלגא נזקא קנסא דתם שוריים בחזקת שימור קיימי וצדין הוא דלא לשלם כלל [צ"ק ט"ו ע"א], וכן קיי"ל בחו"מ סי' א' ס"א, ועיין לא"ל דרך פקודין מלואה נ"א חלק המעשה אות ט' וצמ"ה נ"ה חלק הדיבור אות ג' עיי"ש, ובעכו"ם דסתמן מזיקים ואגסים וכדקיי"ל לגבי חזקה עיין חו"מ סי' קצ"ד ס"א, לכן שוריייהו לאו בחזקת שימור ומדינא משלמין נזק שלם, והיינו טעמא דויתר גוים, ולכן דבר זה איכפת להם ביותר שמחזיקים אותם לגזלנים ומזיקים.